

סרט "למידה בחברותא בכיתה"

צפייה מונחית בשיעור בעקבות סיפור "הפרוטה" מאת ש"י עגנון, כיתה ו'

דף מלווה סרט

ד"ר אסתי בן-מנחם – מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי ובקדם-יסודי, המזכירות הפדגוגית
ד"ר לימור קולן – מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי ובקדם-יסודי, המזכירות הפדגוגית

דף זה ילווה אתכם לפני הצפייה, במהלכה ואחריה. מטרתו לתת רקע ודגשים על קטעים בסרט, לעורר מחשבות ושאלות על המתרחש ולאפשר לכם לחוות דעה על הלימוד בחברותא. אנו ממליצים לקרוא את הדף לפני הצפייה בסרט, כך תוכלו לשים לב לפרטים במהלך הצפייה. בסיום, אנו מזמינים אתכם לכתוב רשמים, הרהורים ושאלות על המהלכים שנעשו בשיעור. צפייה מהנה!

שילוב הלמידה בחברותא בשיעור

הלמידה בחברותא יכולה להתרחש בשלבים שונים של השיעור. בסרט שלפניכם הלמידה בחברותא התרחשה לאחר הקראת הסיפור במליאה. מטרת הלמידה בחברותא הייתה, אפוא, להעמיק ביצירה.

נקודות למחשבה!

1. חשבו על הזדמנויות שונות במהלך השיעור שאפשר לשלב בהן למידה בחברותא. מה תהיה מטרת הלמידה בחברותא בכל אחת מההצעות? למשל, אפשר לשלב למידה בחברותא לצורך קריאה חוזרת של טקסט. קריאה חוזרת נחוצה בעיקר בקריאת טקסט שאינו פשוט, המפגיש את התלמידים עם אוצר מילים חדש, עם מבנה תחבירי מורכב ועם עולם תוכן הרחוק מעולמם של הקוראים. במקרה כזה רצוי לאפשר לתלמידים לקרוא את הטקסט פעם נוספת בכוחות עצמם ולדון בו יחד עם חבר, לחידוד נקודות מבט ולהתבוננות פרשנית לצד הבנה מדויקת יותר של התוכן. למידה בחברותא הופכת את משימת הקריאה החוזרת לחווייתית ולמעמיקה יותר.

הרכב הלומדים בחברותא

בסרט שלפניכם הכיתה הנצפית מורגלת ללמידה בחברותא. הרכב החברותות מוכר לתלמידים ולמורה. בפתח הסרט, המורה מבקשת מהתלמידים לעבור "ליד הילדים שאתם רגילים לשבת לידם כשאתם עובדים בחברותא". הרכב קבוע מקל על ההתארגנות במהלך השיעור וכן מונע מצבים של לומדים שנותרים ללא חבר ללמוד איתו. מומלץ לתלות בכיתה לוח חברותות.

נקודות למחשבה!

1. ארגון הלומדים על בסיס קשר חברי עשוי ליצור הרכבים מגוונים של לומדים. למשל הבדלים ביכולות האורייניות, בכישורי הלמידה ובכישורים החברתיים. במהלך הצפייה בסרט שימו לב להרכבים השונים של החברותות.
 2. חשבו על היתרונות של הרכבים מגוונים של לומדים. מה הערך עבור כל אחד מהלומדים בלמידה בחברותא?
 3. חשבו על פרופילים שונים של לומדים: תלמידים אוטונומיים, תלמידים לקויי למידה/קשב וריכוז, תלמידים ביישנים ועוד. כיצד למידה בחברותא יכולה לתרום ללומדים עם מגוון צרכים?
 4. בסרט המורה מתייחסת להרכב החברותות. החברותות הורכבו בעיקר על בסיס קשרי החברות בין הילדים. עם זאת, ישנה חשיבות גם לשיקול דעתה של המורה בקביעת ההרכבים (ראה הרחבה על כך בדפי המקורות לקורס בחלק "היבטים פסיכו-פדגוגיים, כיצד לארגן את הלומדים", עמ' 17-20).
- חשבו:

- כיצד לנהל את תהליך ארגון הלומדים בחברותות?
- כיצד המורה יכולה לשמור על האיזון העדין בין רצונם של התלמידים לבין הצורך לכונן להרכבים מוצלחים?
- כיצד לנהל מצבים רגישים שבהם מתגלים תלמידים שלא בחרו בהם ללמידה בחברותא?
- כיצד לעקוב אחר התנהלות החברותות? כיצד ליזום ולנהל שינויים בהרכב הלומדים?

השיח הלימודי

הלמידה בחברותא מזמנת רגעים משמעותיים של שיח בין לומדים. לעתים המטלות מזמינות את התלמידים להביע את עמדתם ויכולות להתעורר אי הסכמות. בסרט שלפניכם מוצגות אי הסכמות בין הילדים במהלך הלימוד. לעתים אי ההסכמה היא בעניינים "טכניים" של דרך ביצוע המשימה, כמו למשל האם לצייר טבלה או קומיקס? ולעתים אי ההסכמה היא על פרשנות שונה של הטקסט. נראה כי הילדים בסרט מצליחים לגשר מהר

על אי ההסכמה בעניינים הטכניים ומגיעים לפשרה, כמו למשל: "נצייר קומיקס-איורי" (בחברותא של נעמי ומיתר) או רק טבלה (בחברותא של הלל וחגי) או "גם וגם" - גם דיאגרמה וגם תרשים זרימה (בחברותא של הדר ושירה). לא בכל המקרים קל לתלמידים לקבל החלטות על אופן הביצוע וכדאי לתת את הדעת כיצד פותרים מצבים של אי הסכמה (יחסי חברות טובים בין הלומדים מסייעים להגיע להסכמה או לפשרה כלשהי).

כאמור, אי הסכמה יכולה לנבוע גם מהבנה שונה או מפרשנות אחרת של הטקסט. במקרים כאלה יש לדיון כשלעצמו ערך רב, בתנאי שהילדים אינם ממהרים לוותר על דעתם ולהגיע לפשרה כדי לרצות את החבר.

אפשר למצוא אותה כמה פעמים במהלך הסרט. למשל:

א. בחברותא של הלל וחגי (זמן סרט - 5:42) – ישנו דיון על רגשות העני – השאלה שבה הם דנים היא: מתי היה לעני הכי קשה? לדעת הלל בתחילת הסיפור ולדעת חגי בסופו. נשים לב שאי ההסכמה אינה נידונה לעומק.

ב. בין אליה ועידו (6:42) – ישנה מחלוקת על שם הסיפור, כאשר בסיום הדיון אליה מקבלת את דעת עידו ומוותרת על הצעתו, למרות שההצעות האחרות שהעלה היו טובות בהחלט. באילו דרכים לדעתכם אפשר לפתח או לקדם שיח מעין זה?

תפקיד המורה בזמן הלמידה בחברותא

בלמידה בחברותא כדאי למורה להגדיר לעצמו את תפקידו: מורה מוביל או מורה משתתף (ראו הרחבה בחומר הקורס, עמ' 21). תפקידו של המורה יכול להשתנות בין חברותא לחברותא.

בצילומי סרט זה לא הצגנו דרכי התערבות של המורה (מטעמי צילום ועריכה), למעט הובלה קצרה בתחילת הלימוד כשהמורה מוודאת שליאל ודוד הבינו את המשימה (1:32).

נקודות למחשבה!

- חשבו על ההבדל בין מורה מוביל לבין מורה משתתף. מה הערך המוסף הן למורה והן לתלמידים במקרה של מורה משתתף? כיצד מורה מוביל יכול להוביל את הלמידה בחברותא?
- חשבו על תכנון הזמן. כיצד המורה מחלק את זמנו בין החברותות השונות? אנו ממליצים למורה לתכנן מראש עם אילו חברותות הוא רוצה להיפגש ומהן המטרות במפגש עם כל אחת מהחברותות.

שיח רפלקטיבי עם הלומדים

בסרט שלפניכם המורה מזמינה את התלמידים לשיחת סיכום. שיחת הסיכום יכולה להתנהל באופנים שונים: להתייחס לחוויית הלמידה; לתהליך הלמידה; שיתוף בתוצרים שהתקבלו; לדיון בתכנים על בסיס מה שנלמד בחברותא; לקשיים ולדרכי ההתמודדות. בסרט שלפניכם המורה מזמינה את התלמידים לשתף בחוויית הלימוד בחברותא. הילדים מתייחסים בעיקר לאקלים ששרר, לתחושה הטובה, ליעילות ולעזרה ההדדית.

נקודות למחשבה!

חשבו על שיחת הסיכום: מה מטרתה? שיחת סיכום יכולה לגעת בתכנים ויכולה לגעת בתהליכים האישיים והבינאישיים. שיחת סיכום שנוגעת **בתכנים** יכולה להתייחס לנלמד וכן להרחיב ולהעמיק את הלמידה שהתרחשה בחברותא (במקרים שבהם הלמידה בחברותא הכינה את הילדים לדיון במליאה).

שיחת סיכום שנוגעת **בתהליך ובחוויה האישית והבינאישית** יכולה להתייחס לאתגרים אישיים ובינאישיים שעלו, לדרכי ההתמודדות ולפתרונות. זוהי שיחה ברמה מטה-קוגניטיבית ובכוחה להמשיג אסטרטגיות להתמודדות. בנוסף, לסיכום אפשר להציב מטרות משותפות ללמידה בחברותא לקראת המפגש הבא. מטרות אלו יכולות לשכלל את שיתופי הפעולה ואת ההתנהלות הבינאישית, כך שהלמידה בשניים תהפוך לנעימה יותר ולמיטבית יותר עבור שני הלומדים (ראו הצעה בקורס לדף משוב רפלקטיבי בעקבות הלמידה בחברותא).

ד"ר לימור קולן וד"ר אסתי בן-מנחם